

Національна безпека

УДК 355

Якубовський Володимир Михайлович

офіцер

Державна прикордонна служба України

Суровий Олександр Вікторович

офіцер

Збройні Сили України

СПЕЦИФІКА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

***Анотація.** У статті надано короткий огляд специфічних рис оперативно-розшукової діяльності Держприкордонслужби України в умовах проведення операції Об'єднаних сил. Виділено основні гласні заходи, які здійснюються оперативними підрозділами для протидії розвідувально-підривної діяльності. Проаналізовано відповідні приписи чинного законодавства щодо цього специфічного виду діяльності. Здійснено дослідницький огляд літератури та інших відкритих наукових і довідково-інформаційних джерел.*

***Ключові слова:** оперативно-розшукова діяльність, суб'єкти оперативно-розшукової діяльності, державний кордон України, Державна прикордонна служба України, операція Об'єднаних сил.*

Специфіка оперативно-розшукової діяльності Державної прикордонної служби України в умовах проведення операції Об'єднаних сил, а раніше – Антитерористичної операції, полягає, у першу чергу, у ефективній протидії розвідувально-підривної діяльності (далі – РПД)

російських спецслужб та підконтрольних їм бойовиків на тимчасово-окупованій території України.

Складовими елементами оперативної протидії РПД силами та засобами оперативно-розшукових підрозділів ДПС України можна вважати дві групи заходів, а саме оперативні та режимні. До оперативних заходів можна віднести:

- заходи в рамках спільних з іншими правоохоронними органами проваджень з оперативної протидії РПД;
- заходи з оптимізації можливостей конфіденційних відносин, в рамках які можуть виконуватись завдання оперативної протидії РПД;
- оперативно-розшукові заходи (заході оперативного (ініціативного) пошуку) спрямовані на виявлення та вивчення елементів оперативної обстановки на ділянці відповідальності оперативного підрозділу, зокрема з питань протидії РПД.

У оперативній протидії РПД із боку оперативно-розшукових підрозділів ДПС України провідне місце постає саме запобігання окремим видам правопорушень, ліквідація причин та умов, які їм сприяють, що реалізується через комплекс заходів профілактики й виховання. До них слід віднести: одержання за письмовими запитами керівників відомостей з автоматизованих інформаційних і довідкових систем та банків даних; супровід транспортних засобів, товарів та предметів; обмеження або тимчасову заборону виконання різних робіт, переміщення транспортних засобів, плавзасобів і доступ осіб на окремі ділянки місцевості чи об'єкти; попередню перевірку правових підстав для в'їзду в Україну.

Необхідно визначити, ефективність протидії РПД значно підвищується в умовах спільної діяльності всіх правоохоронних органів, спеціальних служб України. Історично було сформовано та використовувалось поняття контррозвідального режиму, що розумілось, як система, розвідувальних, контррозвідувальних, режимних та інших

правозастосовних заходів, який діє в державі, або окремих її регіонах та спрямований на протидію РПД. На даний час в законодавстві України немає чіткого визначення контррозвідувального режиму. Можливо вітчизняний законодавець вирішує питання практичної реалізації обмежувальних заходів в умовах необхідності забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Проте, у вітчизняному законодавстві використано поняття інших видів режимів, зокрема «режим у пункті пропуску», «режимна територія», «режимне приміщення», «режим державного кордону», для зони ООС, наприклад, спеціально було введено поняття режиму контрольованого прикордонного району для районів, які не мають державного кордону, проте межують із тимчасово окупованими районами Луганської або Донецької областей (наприклад, Бахмутський район Донецької області, Попаснянський і Новоайдарський райони Луганської області) тощо. Об'єднуючим фактором, який забезпечує ефективне дотримання режимних заходів, можна назвати інтеграцію як розвідувальних, оперативних, так і інших режимних адміністративно-юрисдикційних та інших заходів, які здійснюються за спільною координацією та єдиною метою.

Виходячи з вищевикладеного успішна діяльність оперативно-розшукових підрозділів ДПС України з протидії РПД у зоні ООС можлива лише у тісній взаємодії з різними (неоперативними підрозділами (органами)), які можуть ефективно проводити наступні режимні (адміністративно-перевірочні) заходи:

- адміністративно-профілактичні заходи, що застосовуються ДПС України в охороні державного кордону України та її виключної (морської) економічної зони;
- заходи адміністративного припинення в діяльності Державної прикордонної служби України;

- заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні проступки, протидію яким віднесено до компетенції Державної прикордонної служби України;
- заходи адміністративної відповідальності за порушення законодавства про державний кордон України.

Найбільш дієвими адміністративними заходами є ті, які використовують під час виконання функції контролю. Найпоширенішими з них є перевірка документів. Відповідно до ст. 20 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» військовослужбовцям і працівникам Державної прикордонної служби України надано право: перевіряти в осіб, які прямують через державний кордон, документи на право в'їзду в Україну або виїзду з України, робити в них відповідні відмітки (п. 3); в межах прикордонної смуги (контрольованого прикордонного району) самостійно, а за їх межами разом з органами ДАІ, МВС України перевіряти документи, що посвідчують особу водія транспортного засобу та пасажирів (п. 19); перевіряти документи на право ведення рибного промислу та виконання інших робіт у суден і плавзасобів у виключній (морській) економічній зоні України та територіальному морі (п. 25); перевіряти документи, які посвідчують право на проведення робіт у виключній (морській) економічній зоні, територіальному морі та внутрішніх водах України (п. 27); здійснювати попередню перевірку правових підстав для в'їзду в Україну іноземців та осіб без громадянства (п. 32).

Таким чином, на наш погляд, суттєве підвищення ефективності оперативної протидії РПД на державному кордоні силами та засобами ОП ДПС України можливе лише за наявності функціональної системи оперативно-розшукових, контррозвідувальних, режимних заходів. Функціональність зазначеної системи можна досягнути лише в випадку чіткої їх інтеграції, ефективної координації та управління. На наш погляд,

координуючим суб'єктом з питань протидії РПД на державному кордоні (в середині ДПС України) повинні стати оперативні підрозділи внутрішньої та власної безпеки яким відповідно законодавства надано право проводити окремі контррозвідувальні заходи (щодо сил та засобів ДПС України) та підрозділи всередині оперативно-розшукових підрозділів, метою діяльності яких є боротьба з тероризмом. Вони повинні визначати основні задачі цієї діяльності та порядок їх виконання різними органами (підрозділами) ДПС України, та безпосередньо звітувати спеціально визначеним контррозвідувальним та антитерористичним підрозділам СБ України.

Література

1. Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність. Частина I: Підручник. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 244 с.
2. Бандурка А. М., Горбачев А. В. Оперативно-розыскная деятельность: правовой анализ: Научно-практическое пособие. Киев: РИО МВД Украины, 1994. 160 с.
3. Берназ В. Д., Притула А. М. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України: науково-практичний коментар / за заг ред. С. В. Ківалова. Одеса: Фенікс, 2013. 190 с.
4. Про державний кордон України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>.
5. Про Державну прикордонну службу України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>.
6. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text>.
7. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

8. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>.